

Av. Hamit TIRYAKI
İş Hukuku Uzmanı

ANNE/BABAYA DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI

I-GİRİŞ

Destekten yoksun kalma tazminatı; 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 53. maddesinin 3. bendinde düzenlenmiş olup, “Ölüm halinde ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları kayıpların tazmini gerekmektedir”. Bu maddeye göre, haksız fiilin doğrudan doğruya muhatabı olmayan, ancak bu haksız fiil nedeniyle ortaya çıkan ölüm olayından zarar gören ya da ileride zarar görmesi güçlü olasılık içinde bulunan kimselere tazminat hakkı tanınmıştır.

Destekten yoksun kalma tazminatının konusu, desteğin yitirilmesi nedeniyle yoksun kalınan yardımdır. Bu tazminatın amacı, ölüm olayı olmasaydı ölenin yardımda bulunduğu kimselere yardımda bulunmaya devam edeceğinin düşünülmesi ve ölüm olayının bu süreci kesmesi sonucu destekten yararlanan kimselerin uğradıkları zararın peşin ve toptan şekilde tazmin edilmesi, bu kimselerin ölüm olayından önceki durumlarına kavuşturulmasıdır. Eş söyleyişle amaç, destekten yoksun kalanların desteğin ölümünden önceki yaşamlarındaki sosyal ve ekonomik durumlarının korunmasıdır. Nitekim, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 06.03.1978 tarih ve 1/3 sayılı kararının gerekçesinde; “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı eylemin karşılığı olan bir ceza olmayıp, ölüm sonucu ölenin yardımından yoksun kalan kimsenin muhtaç duruma düşmesini önlemek ve yaşamının, desteğin ölümünden önceki düzeyde tutulması amacına yönelik sosyal karakterde kendine özgü bir tazminat olduğu” vurgulanmıştır.

5510 sayılı Kanununun 34 üncü maddesine göre, ölen sigortalının 33 üncü madde hükümlerine göre hesaplanacak aylığının; hak sahibi eş ve çocuklardan artan hisse bulunması halinde her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirin asgari ücretin net tutarından daha az olması ve diğer çocuklarından hak kazanılan gelir ve aylıklar hariç olmak üzere gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması şartıyla ana ve babaya toplam % 25'i oranında; ana ve babanın 65 yaşın üstünde olması halinde ise artan hisseye bakılmaksızın yukarıdaki şartlarla toplam % 25'i, oranında aylık bağlanır.

Yine aynı Kanununun 20 inci maddesine göre, iş kazasından dolayı ölen sigortalının hak sahiplerine, 17 nci madde gereğince tespit edilecek aylık kazancının % 70'i, gelir olarak bağlanır. Kanununun 35 inci maddesine göre de ölüm sigortasından sigortalının hak sahiplerine bağlanacak aylıklar; sigortalının ölüm tarihini, takip eden aybaşından itibaren başlatılır.

II-ANA/BABAYA DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI ÖDENMESİ ŞARTLARI

1)Gelir ve Aylık Kavramları

İş kazasında ölen sigortalının, kusurlu ya da kusursuz olup olmadığına bakılmaksızın, belirli bir süre çalışmış olma ve prim ödeme koşulu aranmaksızın hak sahiplerine “iş kazası sigortası” dalından “gelir” bağlanır. Hak sahiplerine hem gelir hem de aylık bağlanmışsa, bunlardan yüksek olanın tamamı, az olanın yarısı ödenir.

İş kazasında ölen sigortalının hak sahiplerine, sigortalının belirli bir süre çalışmış olması ve prim ödemiş olma koşulu aranmaksızın, iş kazası sigortası dalından bağlanan “gelirler” (5510/md.20) ile yeterli miktarda prim ödemiş olmasının karşılığı olarak bağlanan “aylıklar” (5510/md.34) birbirine karıştırılmamalıdır. Ölüm sigortasından bağlanan aylıklar, sigortalının yeterli miktarda prim ödemiş olmasının karşılığıdır ve bağlanan bu aylıklardan dolayı Kurum’un işverene veya üçüncü kişilere rücu hakkı yoktur. Bu nedenle, ölen sigortalının eş ve çocuklarına “ölüm sigortası” dalından bağlanan dul ve yetim aylıkları ile gene “ölüm sigortası” dalından ana ve babaya bağlanan aylıklar, hiçbir biçimde destekten yoksun kalma tazminatından indirilmez¹.

2) Ölüm Geliri Bağlanması Şartları

Anne-babanın, çocuğunun haksız fiil ve/veya akde aykırılık sonucu ölmesi nedeniyle açtığı destekten yoksun kalma tazminatı davalarında, desteklik ilişkisinin varlığının ispatı için Sosyal Güvenlik Kurumundan gelir bağlanması şartının aranmayacağı, destekten yoksun kalma tazminatı davalarında çocukların anne-babaya destek oldukları karine olarak kabul² edildiğinden gelir bağlanmamış olsa da bu dava açılabilir.

a) Artan Hisse Kalması

5510 sayılı yasaya göre ölen sigortalının eş ve çocuklarına, gelir bağlanması konusunda öncelik vardır. Eşe %50, çocukların her birine %25 oranında gelir bağlanır. Ölen sigortalının dul kalan bir eşi ve iki çocuğu varsa $50 + 25 + 25 = 100$ artan bir hisse olmadığı için anne/babasına gelir bağlanamayacaktır.

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'nın 29.01.2009 tarihli yazısı ile 15.12.2005 tarihinde ölen sigortalı Özcan'ın eş ve iki çocuğuna ölüm aylığı bağlanmış olması nedeni ile artan hisse kalmadığı, hak sahiplerinden birinin herhangi bir sebeple aylık/gelirinin kesilmesi halinde de durumunda herhangi bir değişiklik olmayacağından anne Emine'ye aylık bağlanma imkanı bulunmadığının bildirilmiş olması nedeniyle, 1955 doğumlu olup olay ve dava tarihi itibarıyla 65 yaşını doldurmamış olan davacı anne Emine'nin hak sahibi olarak 5510 sayılı Kanununun 20 maddesine göre ölüm geliri bağlanması koşullarını taşımadığı açıktır³. “Hak sahibi eş ve çocuklardan artan hisse bulunması halinde” ana ve babaya gelir bağlanır. Eğer ana veya babaya salt bu nedenle gelir bağlanmamışsa, ölen sigortalının desteğinden yoksun kalmadıkları anlamı çıkmaz. Ölenin hiçbir geliri ve sosyal güvencesi olmayan ana veya babasına da gelirin bir kısmı ile destek olacağı kabulü ile maddi tazminata hükümlenmesi gerekir. Ancak, bu durumda SGK tarafından gelir bağlanmadığından gelirlerin peşin sermaye değerinin düşülmesi de mümkün değildir⁴.

Ana ve babaya ölüm geliri bağlanıp bağlanmaması, destek ilişkisinin varlığı yönünden olmasa da tazminatın belirlenmesi noktasında dikkate alınmalıdır. Zira asgari ücretin altında geliri bulunan ve Sosyal Güvenlik Kurumunca gelir bağlanan ana ve/veya babanın destek ihtiyacının bulunduğu ve ölen sigortalının maddi destekte bulunduğu karine olarak kabulü gerektiği Dairemizin yerleşmiş görüşlerindedir. Kurumca gelir bağlanmayan davacı ana ve/veya babaya sigortalının fiili desteği kanıtlanmadan, sigortalının

¹ Çelik Ahmet ÇELİK, Trafik-İş Kazaları, Ankara 2019, s. 213.

² Yrg. İ.B.B.G.K'nun 22.06.2018 tarihli ve E. 2016/5, K.2018/6 sayılı kararı.

³ Yrg. HGK'nun 27.03.2013 tarih ve E.2012/21-1047, K. 213/395 sayılı kararı.

⁴ Yrg. 21. HD'nin 02.11.2015 tarihli ve E. 2015/8859, K. 2015/19323 sayılı kararı.

gelirinden bir bölümünün pay olarak ayrılacağı kabulü, ölenin desteğinden fiilen yararlanan eş ve çocukların destek zararlarının karşılanamaması sonucunu doğurur. İçtihadı Birleştirme Kararında söz edildiği gibi, bakma kavramı; "Para ve para ile ölçülebilecek bir değer olabileceği gibi bir hizmet ifası ve yahut benzeri yardımlar şeklinde olabilir. Bu nedenle, desteğin yardımının yalnızca parasal nitelikte olması bakım gücünün varlığı için koşul değildir". Ancak aksi kanıtlanmadıkça, sigortalının ileride yapacağı farazi desteklerden olan; ana ve babasının bakım ihtiyacı ileride gerçekleşirse bakım ihtiyacını gidermek, bazen ziyaret etmek, evlerinde yardım etmek, kendilerine alışveriş yapmak, yemek yapmak vs. gibi destekler hesaplanabilir nitelikte değildir. Somut olaya gelince; davacı anneye Sosyal Güvenlik Kurumunca iş kazası ölüm geliri bağlanmadığı açıktır. Türk Borçlar Kanununun 50. maddesi hükmüne göre; ölen sigortalının gelirinden sürekli destekte bulunduğu ileri sürülüp, Türk Borçlar Kanununun 55. maddesine göre maddi delillerle hesaplanabilir sürekli ve düzenli fiili bir desteğin varlığı da kanıtlanmamıştır. Bu durumda; Mahkemece, **farazi desteğin karine olduğu kabul edilerek, Türk Borçlar Kanununun 50. ve 51. Maddeleri uyarınca, somut olayın özelliğine göre annenin diğer çocuklarından alabileceği destek dikkate alınarak davacı anne lehine hakkaniyete uygun makul bir maddi tazminata hükmedilmesi** gerekirken yazılı şekilde maddi tazminat isteminin reddine karar verilmesi hatalı olmuştur⁵.

Kurumca gelir bağlanmayan davacı ana ve/veya babaya sigortalının fiili desteği kanıtlanmadan, sigortalının gelirinden bir bölümünün pay olarak ayrılacağı kabulü, ölenin desteğinden fiilen yararlanan eş ve çocukların destek zararlarının karşılanamaması sonucunu doğurur. Destekten yoksun kalınan zararın belirlenmesinde, ölen sigortalının elde ettiği gelirin miktarına göre destek gücünün kapsamının ne olduğu, sürekli ve düzenli destek olup olmadığı ve davacıların destek ihtiyacının bulunup bulunmadığı varsa bu ihtiyacın ne şekilde karşılandığının dikkate alınması gerekir. Davacı anneye Sosyal Güvenlik Kurumunca oğlunun iş kazasından dolayı ölümü nedeniyle gelir bağlanmadığı açıktır. Türk Borçlar Kanununun 50. maddesi hükmüne göre; ölen sigortalının gelirinden sürekli destekte bulunduğu ileri sürülüp, Türk Borçlar Kanununun 55. maddesine göre maddi delillerle hesaplanabilir sürekli ve düzenli fiili bir desteğin varlığı da kanıtlanmamıştır. Mahkemece, farazi desteğin karine olduğu kabul edilerek, Türk Borçlar Kanununun 50. ve 51. Maddeleri uyarınca, somut olayın özelliğine göre davacı anneye, kendi eşinden gördüğü destek ile varsa diğer çocuklarından alabileceği destek de dikkate alınarak hakkaniyete uygun makul bir maddi tazminata hükmedilmesi gerekir⁶.

Özel Bir Durum: 65 Yaşın Doldurulması

Ölen sigortalının anne/babasının yaşı 65 yaştan fazla ise artan hisse olmazsa bile gelir bağlanır.

Desteklik Kavramı Kardeşlerin Durumu

Desteklik kavramı hukuki bir ilişkiyi değil, fiili bir durumu ifade eder. Bu yönüyle ne hısımlığa ne de yasanın nafaka hakkındaki hükümlerine dayanmaz. Fakat bu durum ölüm halinde sigortalının yakınlarının kayıtsız ve şartsız onun desteğinde olduğu şeklinde de yorumlanamaz. **Hele kardeşlerin birbirlerine destekliğinden bahsedebilmek için ölenin maddi anlamda refah içinde olduğunun ispatlanması gerekir.** Olayımızda ise böyle bir durumun bulunmadığı açıktır. Zira davacılar iddiasına göre dahi 2.000,00TL net geliri olan

⁵ Yrg. 21. HD'nin 03.04.2019 tarihli ve E. 2018/3862, k. 2019/2468 sayılı kararı.

⁶ Yrg. 21. HD'nin 25.12.2018 tarihli ve E. 2017/1153, K. 2018/9663 sayılı kararı.

evli ve çocuklu birinin kardeşlerine destek olacak maddi yeterlilikte olduğunun kabulü mümkün değildir⁷.

Bakım gücü-bakım ihtiyacı; bu konuda önemli olan, kimlerin yardımcı, kimlerin yardım gören olabilmeye elverişli oldukları değildir; somut olaylar ve belirli kişiler bakımından geleceğe uzanacak ve gelecekte dahi mümkün olabilecek biçimde kimlerin gerçekten yardımcı, kimlerin yardım gören olduklarıdır. Yardımcı (=destek) kavramı, bakım gücünü; yardım gören kavramı ise bakım ihtiyacını gerektirdiğinden, şayet bakım gücü yoksa destekten; bakım ihtiyacı mevcut değilse, yardım görenden söz edilemez. Bundan başka aradaki sıkı ilişki dolayısıyla birinin yokluğu durumunda diğerinin varlığı da düşünülemez. Bu yönden, destekten yoksun kalma davasında davalı taraf, bakım gücü ve bakım ihtiyacının olayda var olmadığını savunabilir. Tazmin alacaklısı sıfatıyla dava açmış olan davacı, yaşam deneyimleri ve olayların olağan yürüyüşü nedeniyle ispat yükünün yer değiştirmesi durumu söz konusu bulunmadıkça bakım gücünü ve bakım ihtiyacını ispat zorundadır⁸. Bu durumda; destekten yoksun kalınan zararın belirlenmesinde, ölen sigortalının elde ettiği gelirin miktarına göre destek gücünün kapsamının ne olduğu, sürekli ve düzenli destek olup olmadığı ve davacıların destek ihtiyacının bulunup bulunmadığı varsa bu ihtiyacın ne şekilde karşılandığının dikkate alınması gerekir.

b) Asgari Ücretten Az Gelirin Olması

5510 sayılı kanununun 34 üncü maddesine göre, her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirin asgari ücretin net tutarından daha az olması ölüm gelirinin bağlanması için aranılan diğer şarttır.

Kişilerin elde ettikleri gelirin çeşidi önemli değildir. Önemli olan her türlü kazanç ve irattan elde ettiği gelirdir. Bu kavramların içine faiz gelirleri, kira gelirleri... girmektedir.

c) Gelir ve Aylık Bağlanmamış Olması

5510 sayılı Kanununun 34/d fıkrasına göre, “diğer çocuklarından hak kazanılan gelir ve aylıklar hariç olmak üzere **gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması**” son şarttır.

Davacının 600,00-TL emekli aylığı aldığı davacıların ekonomik ve sosyal durumlarının araştırılması sırasında polis marifetiyle tespit edildiği, ... hak sahibi anne ya da babaya gelir bağlanabilmesi için diğer şartların yanı sıra sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi çalışılmaması veya buralardan her ne ad adı altında olursa olsun gelir ya da aylık alınmaması gerektiği, 5510 sayılı Yasanın 34/d maddesinde ise her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirin asgari ücretin net tutarından daha az olması ve gelir veya aylık bağlanmamış bulunmasının gerekli bulunduğu düzenlenmiştir. Hal böyle olunca davacının maddi tazminat isteminin reddi gerekir⁹.

Bu şart önceki düzenlemelerde, çalışmama şeklindeydi.

Anne veya babanın kendisinden önce eşinden dolayı, ölüm aylığı almaması veya emekli aylığı alması gibi durumlarda ölen çocuğun desteğinden yararlanmadığı kabul edilerek Kurumca, kısa vadeli sigorta kolundan ölüm geliri bağlanmamaktadır.

3) Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Oranı

Gerek mülga 506 ve gerekse 5510 sayılı Kanunda ana babaya bağlanması gereken muhtemel gelir toplam %25 olduğundan uygulamada ana ve babaya %25 pay verildiği görülmektedir. Oysa, destekten yoksun kalma nedeniyle doğacak gerçek zararın

⁷ Yrg. 21. HD'ni 02.11.2015 tarihli ve E. 2015/8859, K. 2015/19323 sayılı kararı.

⁸ Mustafa ÇENBERCİ, İş Kanunu Şerhi, Ankara 1978, s. 846.

⁹ Yrg. 21. HD'nin 13.07.201 trihli ve E. 2010/680, K. 2010/8464 sayılı kararı.

belirlenmesinde aylık bağlama oranı ile ilgili yasa hükümleri bağlayıcı değildir. Öte yandan sigortalının ana ve babasına sağlığında yaptığı destek miktarının veya oranının ispatı da her zaman mümkün olmaz. Ancak; daha yüksek bir destek oranı maddi delillerle kanıtlanmamışsa, desteğin Kanunlarda aylık bağlamaya esas olarak yer alan oranlara uygun veya yakın şekilde gerçekleşebileceği üstün olasılık sayılabilir¹⁰.

4) Diğer Hususlar

Yargıtay, mirasçılık sıfatıyla, destekten yoksun kalma tazminatı hak sahipliği kavramlarının birbirinden farklı kavram olduğunu, bu nedenle, mirası rededen kişinin destekten yoksunluk davası açabileceğine, karar vermiştir¹¹.

III-SONUÇ

01.10.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Kanunun hak sahiplerine gelir bağlanması ile ilgili 20/1. maddesinde, İş kazası veya meslek hastalığına bağlı nedenlerden dolayı ölen sigortalının hak sahiplerine, 17 nci madde gereğince tespit edilecek aylık kazancının % 70'i, 55 inci maddenin ikinci fıkrasına göre güncellenerek 34 üncü madde hükümlerine göre gelir olarak bağlanacağı, 34/d maddesinde ise hak sahibi eş ve çocuklardan artan hisse bulunması halinde her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirin net ücretin net tutarından daha az olması ve diğer çocuklarından hak kazanılan gelir ve aylıklar hariç olmak üzere gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması şartıyla ana ve babaya toplam % 25'i oranında; ana ve babanın 65 yaşın üstünde olması halinde ise artan hisseye bakılmaksızın yukarıdaki şartlarla toplam % 25'i, oranında aylık bağlanacağı kabul edilmiştir. Böylece, ana ve babaya gelir bağlanabilmesi için birinci olarak hak sahibi eş ve çocuklara bağlanan gelirlerden artan hisse bulunması, ikinci olarak ana ve babanın her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirlerden asgari ücretin net tutarından daha az olması ve diğer çocuklardan hak kazanılan gelir ve aylıklar dışında gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması koşulu ile toplam % 25 oranında gelir bağlanacağı kabul edilmiştir. Ayrıca ana ve babanın 65 yaşın üstünde olması halinde ise hak sahibi eş ve çocuklardan artan hisse bulunmasa bile ana ve babanın her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirlerden asgari ücretin net tutarından daha az olması ve diğer çocuklardan hak kazanılan gelir ve aylıklar dışında gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması koşulu ile toplam % 25 oranında gelir bağlanacağı benimsenmiştir.

¹⁰ Mesut BALCI, İş Kazasından Doğan Maddi ve Manevi Tazminat Davası, Ankara 2018, s.788.

¹¹ Yrg. HGK'nun 18.04.2007 tarihli ve E. 2007/4-222, K. 2007/222 sayılı kararı.